

Незважаючи на всі жахіття, поетеса продовжує вірити в світле майбутнє: *«Але душа вкраїни молодій / Жовто-блакитну вибирає путь, / Ми соняхи насіємо з тобою / Й вони у мирі знову зацвітуть»* [1, с. 17]. Авторка переконана, що все оновлюється і нові покоління зможуть загоїти рани, які залишає після себе війна. Г. Гайворонська тужить, сумує за воїнами-захисниками: *«Але синів-синочків не вернути. / Голосить Українонька сумна»*, вона молиться за мирне майбутнє Батьківщини: *«Дай, Боже, розірвати нута, / під назвою «загарбницька війна»»* [1, с. 17].

Поезія своєю наповненістю переноситься на багатьох читачів, на тих, хто, здавалося б, далекий від внутрішньої активності. Сила поетичного сприйняття дійсності в тому, що авторка відчуває себе в тісній взаємодії з навколишнім світом, якому нині вороги чинять *«удар під дих»*.

Поетична збірка «Пастушка квітів» захоплює свідомість реципієнта своєю чистотою, оголеністю, відвертістю та безпосередністю. Світлість і мирність образів переплітається та контрастує із трагічністю, негараздами, втратами України у цій жахливій боротьбі із загарбником.

Література

1. Гайворонська Г. Пастушка квітів. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2017. 128 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-34>

К. РАХНО

*Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному*

АРХАЇЧНА КОЗАЦЬКА ЛЕКСЕМА НА ПОЗНАЧЕННЯ СМІХУ У ФОЛЬКЛОРІ НИЖНЬОЇ НАДДНІПРЯНИЩИНИ

Останнім часом у науці спостерігається цікавість до говірок степової України, де зберігаються слов'яно-іранські сепаратні

семантико-етимологічні тотожності на рівні формульних виразів, утворених за загальною для обох мов кліше, а також численні іранські запозичення до слов'янського словника. Вони завдячують своїм виникненням тривалим контактам слов'янських предків українців зі скіфами, сарматами та аланами, які мешкали в північно-причорноморських і приазовських степах [2, с. 94-99]. Уважний перегляд фольклорних матеріалів із Нижньої Наддніпряни дозволяє суттєво збільшити перелік такої лексики, важливої для розуміння того, як саме відбувався етногенез українського народу і що зумовило його відмінність од сусідів.

У легендах, переказах, піснях колишніх Вольностей Запорозьких, у тому числі присвячених козакам, зберігається чимало діалектних слів, успадкованих зі скіфо-сарматського субстрату. Зокрема, письменник, історик, етнограф і фольклорист Дмитро Яворницький у своїй книзі «По слідах запорожців» (1898) наводить наступну оповідь із села Капулівка Катеринославського повіту:

«Приїхав із Росії полковник з жінкою в Січ, щоб смирить запорожців. Увійшла та жінка у церкву та й давай поклони бить; а у неї було плаття з обручами; от вона стала навколюшки, а плаття і піднялось вгору. А один козак під плаття голову підклав, підняв жінку вгору, ходе по церкві та й кричить: «Кир-кир!» А другі запорожці собі: «Кир-кир!» От тоді цариця Катерина розсердилась, прислала військо та й розігнала запорожців» [8, с. 305].

Цей січовий вигук «Кир-кир!» виглядає незвичним для сучасного читача. Проте він, очевидно, побутував у першій половині XIX століття також на Слобожанщині і присутній, наприклад, у повісті Григорія Квітки-Основ'яненка «Сердешна Оксана» (1841): «А що пуще дівтора! Так ті, чувши усе від старших, так аж на вулицю вибігли, и за поли їй сіпають, і кричать, і вже й приложили: «Салдатка іде, байстря несе... кир, кир, кир, кир!» [3, с. 141]. Так само й у творі «Листи до любезних земляків (1839): «А тут дівтора за ним: «Кир, кир!» – біжать, та кричать, та регочуть з него» [3, с. 325]. Звідси можна зробити висновок, що «Кир-кир!» – то позначення сміху, аналогічне літературному «Ха-ха!»

Дійсно, в болгарській мові є кир-кир – розмовний вислів, що позначає сміх. Наприклад, у творі поета та прозаїка Петко Тодорова «За правда» (1898): «Еднъж сме седнали в механата около мангала, разправяме туй-онуй аз не зная какво бях се запънал: гледам из кошето двама току ме погледнат и се спогледат като котове и кир-кир-кир: премират от смях смеят ми се, мисля си» [7, с. 187].

І саме тут простежується чітка лінгвістична спадкоємність зі стародавніми іраномовними кочовиками степу. Адже цілком аналогічно передається ‘сміх, хихотіння’ в архаїчній дигорській говірці осетинської мови – кир-кир, а кир-кир каѳун означає ‘сміятися’ [6, с. 326; 1, с. 611], а в іронській говірці на позначення заразливого сміху, реготу вживається чыр-чыр. Чыр-чыр каѳын – ‘заразливо сміятися, реготати’ [5, с. 525; 1, с. 611]. З осетинської запозичено грузинське *kirdva* ‘насміхатися’, *kirki* ‘насмішка’, ‘сміх’, можливо, й чуваське кул-, кол- ‘сміятися’. Явно споріднене з ним перське *karkara* ‘регит’ [1, с. 611; 4, с. 89]. Тому українська діалектна лексема кир-кир на позначення сміху є виразним і переконливим іранізмом.

Це не єдиний козацький іранізм, успадкований від скіфів і сармато-аланів у говірках півдня України й Кубані. До лексики іранського походження також належать південноукраїнські казді ‘газда, хазяїн’ [9, с. 330], баг ‘сад’ [9, с. 8] і багато інших, вже призабутих слів. Іранська мовна спадщина українців ще не повністю висвітлена в мовознавчих працях, однак її багатство і розмаїття корелює з великою кількістю фольклорних сюжетів північноіранського походження, що багато в чому перегукуються з осетинським нартівським епосом і широко побутують у Лівобережній та Південній Україні, часто будучи присвяченими саме козакам. Ця стародавня лексика також невіддільна від українсько-іранських паралелей у звичаєвості й обрядовості, в матеріальній культурі, теж рясно представлених на Нижній Наддніпрянщині.

Література

1. Абаев В. И. Историко-этимологический словарь осетинского языка. Москва-Ленинград : издательство АН СССР, 1958. Т. I. А–К’. 656 с.

2. Илиади А. И. Slavo-alanica. *Известия СОИГСИ*. Владикавказ, 2021. Вып. 39(78). С. 93-102.
3. Квитка-Основьяненко Г. Ф. Сочинения: Малороссийские повести рассказанные Грыцьком Основьяненком. Харьков : типография Каплана и Бирюкова, 1887. 238 с.
4. Корнилов Г. Е. Имитативы в чувашском языке. Чебоксары: Чувашское книжное издательство, 1984. 184 с.
5. Осетинско-русский словарь / сост. Б. Б. Бигулаев, К. Е. Гагкаев, Т. А. Гуриев, Н.Х. Кулаев, О. Н. Туаева. Владикавказ : Алания, 2004. 540 с.
6. Таказов Ф. М. Дигорско-русский словарь. Владикавказ : Алания, 2003. 736 с.
7. Годоров П. Ю. Събрани произведения в три тома. София : Български писател, 1958. Том 3: Ранни творби, статии, документи. 648 с.
8. Эварницкий Д. И. По следам запорожцев. Санкт-Петербург: типография И. И. Бабкина, 1898. 324 с.
9. Яворницький Д. І. Словник української мови. Катеринослав: видання видавництва «Слово», 1920. Том І. А–К. 1, 411 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-35>

Н. САДИЛКО, О. МЕРКУЛОВА

Запорізький національний університет

СПЕЦИФІКА ВЖИВАННЯ ПРИСЛІВНИКІВ СПОСОБУ ДІЇ У СЛЕНГОВОМУ МОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ ЗНУ

Для з'ясування наявності в лексиконі респондентів сленгових прислівників способу дії ми поставили їм такі запитання:

Яке слово Ви вживаєте у значенні 'без складання іспитів'? Які слова Ви вживаєте у значенні 'відсторонено'? Чи використовуєте Ви слова зі значенням 'готівкою'? Які саме? Які слова Ви вживаєте у значенні 'непорядно'? Які слова Ви вживаєте у значенні 'абсолютно погано'? Оберіть рядок/рядки слів, у значенні 'нишком, таємно', який/які Ви використовуєте: А. На мишу; В. По-кротячому; С. Інкогніто; Інше.... Оберіть рядок/рядки слів, який/які Ви використовуєте при оцінці